

Mestna občina
Ljubljana

Župan

Mestni trg 1
1000 Ljubljana
telefon: 306 10 10
faks: 306 12 14
glavna.pisarna@ljubljana.si
www.ljubljana.si

Številka: 03200-14/2009-10

Datum: 5. 5. 2010

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
M E S T N I S V E T

ZADEVA: Predlog za obravnavo na seji Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana

PRIPRAVIL: Mestna uprava Mestne občine Ljubljana
Oddelek za zdravje in socialno varstvo

NASLOV: Poročilo o aktivnostih Mestne občine Ljubljana za starejše v obdobju 2006-2009

POROČEVALKI: Tilka Klančar, načelnica Oddelka za zdravje in socialno varstvo
Darija Božnik, višja svetovalka

PRISTOJNO DELOVNO
TELO: Odbor za zdravstvo in socialno varstvo

PREDLOG SKLEPA:
Mestni svet Mestne občine Ljubljana sprejme Poročilo o aktivnostih Mestne občine Ljubljana za starejše v obdobju 2006-2009.

Ž U P A N
Mestne občine Ljubljana
Zoran JANKOVIČ

Priloga:
- Poročilo o aktivnostih Mestne občine Ljubljana za starejše v obdobju 2006-2009

OBRAZLOŽITEV

1. PRAVNI TEMELJ

21. člen Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08 in 79/09) določa, da občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena, ki jih določi s splošnim aktom občine ali so določene z zakonom. Med drugim ta člen določa, da »občina za zadovoljevanje potreb svojih prebivalcev... pospešuje službe socialnega skrbstva... za... ostarele.«

27. člen Statuta mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 66/07 – uradno prečiščeno besedilo) določa pristojnost mestnega sveta.

2. RAZLOGI IN CILJI, ZARADI KATERIH JE AKT POTREBEN

Na pisno pobudo mestnega svetnika Mestne občine Ljubljana Aleša Kardelja smo na Oddelku za zdravje in socialno varstvo Mestne občine Ljubljana pripravili poročilo, ki zajema vse aktivnosti Mestne občine Ljubljana za starejše v obdobju mandata župana Zorana Jankovića oziroma v obdobju 2006-2009.

V letu 2006 je bilo poročilo o programih in dejavnostih za starejše na Mestnem svetu Mestne občine Ljubljana že obravnavano. V obdobju po letu 2006 so se razvili mnogi novi projekti in programi ter se dopolnjevali že uveljavljeni. Nenazadnje se je iztekla tudi Strategija razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana za obdobje 2000-2005. Sprejeli smo *Strategijo razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana od 2007 do 2011*. V *Strategiji razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana od 2007 do 2011* smo posebno pozornost namenili skrbi za starejše. Na osnovi strokovnih predlogov s strani javnih zavodov in nevladnega sektorja ter glede na pobude starejših, izražene neposredno in preko Sveta starejših ter v okviru fokusnih skupin, smo naredili oceno potreb, na osnovi katerih smo določili prioritete naloge za petletno obdobje t.j. od 2007 do 2011.

Osnovni namen Poročila o aktivnostih Mestne občine Ljubljana za starejše v obdobju 2006-2009 je prikazati programe in projekte za starejše v lokalni skupnosti in pregled možnosti, ki jih nudi Mestna občina Ljubljana, za kakovostno življenje danes oziroma v preteklih treh letih. Hkrati je moč iz poročila, kjer so predstavljena različna področja skrbi za starejše tudi po posameznih letih, razbrati pregled dosežkov v Mestni občini Ljubljana v obdobju 2006-2009. Poročilo lahko služi tudi kot osnova za določitev nadaljnjih aktivnosti in smernic za izboljšanje obstoječih dejavnosti.

3. OCENA STANJA

Daljšanje življenjske dobe in negativni naravni prirastek prebivalstva v preteklih letih povzročata staranje prebivalstva tudi v Sloveniji. Delež starejšega prebivalstva predstavlja 17,04% vseh občanov in občanov v Mestni občini Ljubljana.

Kot starostno ločnico, ki naj bi določala skupino starejših, uporabljamo starost od 65 leta navzgor, ki je zakonsko postavljena in tudi najbolj statistično uveljavljena, čeprav podatki in analize vse bolj kažejo, da bi se morala meja premakniti na starost od 75 leta naprej.

V zadnjih letih vedno bolj narašča občutljivost za potrebe starejših tudi v Mestni občini Ljubljana, kar je razvidno tudi iz nezanemarljivega vsakoletnega povečanja sredstev, namenjenih za starejše na področju socialnega varstva.

V Mestni občini Ljubljana kot lokalni skupnosti izvajamo ukrepe in naloge na podlagi tako zakonskih obveznosti kot tudi na podlagi želje, da pripomoremo k dvigu kakovosti življenja starejših v mestu.

V skladu z Zakonom o socialnem varstvu (do)plačujemo oskrbo v institucionalnem varstvu za tiste občanke in občane, ki s svojimi prihodki oziroma prihodki zavezancev/-k ne morejo plačevati polne

cene oskrbe. Strateške usmeritve socialnega varstva se tudi v Mestni občini Ljubljana vedno bolj nagibajo k zavedanju potrebe po povečani skrbi na domu in individualizaciji storitev. Na podlagi Zakona o socialnem varstvu zagotavljamo mrežo javne službe za socialno varstveno storitev pomoč družini na domu, pri čemer se je Mestni svet v preteklosti odločil, da bomo v MOL glede na predpisano strukturo cene subvencionirali 70% neposredne oskrbe, kar pomeni 76% celotne cene storitve pri našem javnem zavodu in 73% pri koncesionarju. Razliko do polne cene krijejo samo plačilno sposobni uporabniki in uporabnice, za vse ostale pa tudi razliko do polne višine krije MOL.

Zaradi posebne skrbi za starejše na področju socialnega varstva izvajamo še dejavnosti, ki za lokalne skupnosti niso zakonsko predpisane in jih imenujemo dopolnilne dejavnosti. To sta zagotavljanje sredstev za denarne pomoči MOL, ki se izplačujejo na podlagi Odloka o denarni pomoči ter sofinanciranje socialnovarstvenih programov nevladnih organizacij in javnih zavodov preko vsakoletnih javnih razpisov.

Zaradi sofinanciranja programov nevladnih organizacij imamo večji vpliv na razvoj in kakovost programov, ki so namenjeni starejšim in so za življenje starejših občanov in občanov še posebno pomembni, saj predstavljajo skoraj nepogrešljivo dopolnitev programom in storitvam javnih služb. V zadnjih letih se je ponudba teh programov povečala ter postala vedno bolj usmerjena k dejanskim potrebam starejših.

4. PREDLOG

Mestnemu svetu Mestne občine Ljubljana predlagamo, da sprejme Poročilo o aktivnostih Mestne občine Ljubljana za starejše v obdobju 2006-2009.

5. OCENA FINANČNIH POSLEDIC

Sprejetje Poročila o aktivnostih Mestne občine Ljubljana za starejše v obdobju 2006-2009 nima finančnih posledic.

Pripravila:
Darija Božnik
Višja svetovalka III

Tilka Klančar
Načelnica

**POROČILO O AKTIVNOSTIH MESTNE OBČINE
LJUBLJANA ZA STAREJŠE V OBDOBJU
2006-2009**

KAZALO

UVOD	6
1. STATISTIKA – DEMOGRAFSKI PODATKI	8
2. SOCIALNO VARSTVO	9
2.1 OCENA POTREB	9
2.2 AKTIVNOSTI NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA – URESNIČEVANJE CILJEV	10
2.2.1 INSTITUCIONALNO VARSTVO	10
2.2.2. OSKRBOVANA STANOVANJA	14
2.2.3 POMOČ DRUŽINI NA DOMU	15
2.2.4 VAROVANJE NA DALJAVO	15
2.2.5 SODELOVANJE Z NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI	16
2.2.5.1 Dnevni centri aktivnosti za starejše	17
2.2.5.2 Družabništvo in medgeneracijsko povezovanje	18
2.2.5.3 Informiranje in svetovanje	18
2.2.5.4 Izobraževanje	19
2.2.5.5 Drugo	19
2.2.6 PALIATIVNA OSKRBA	20
3. VAROVANJE ZDRAVJA	22
4. NASILJE NAD STAREJŠIMI	23
5. PROGRAM »LJUBLJANA – ZDRAVO MESTO«	24
6. STANOVANJSKA PRESKRBA	25
7. KULTURA	27
8. PREVOZI	27
9. POVZETEK NAJPOMEMBNEJŠIH DOSEŽKOV V OBDOBJU 2006-2009	29
ZAKLJUČEK	30
VIRI:	31

UVOD

V pričujočem gradivu so predstavljene potrebe, stanje in nasploh življenje starejših v Mestni občini Ljubljana. Podaljševanje življenjske dobe prebivalstva ima vpliv tudi na Mestno občino Ljubljana. Ljudje ne le, da živimo dlje, ampak smo tudi bolj zdravi in osveščeni glede nujnosti aktivnega staranja. Sodobna socialna politika temelji na stališču, da je treba zagotavljati pogoje, ki omogočajo, da starejši ljudje čim dlje ostanejo v okolju, v katerem so živeli in na načelu ohranjanja zasebnosti v primeru namestitve v dom za starejše. Hkrati je, poleg socialnih in zdravstvenih storitev, potrebno zagotoviti tudi različne druge storitve, servise in dejavnosti, ki bodo omogočale aktivno in polno življenje.

Aktivno in kakovostno življenje starejših se ne nanaša le na ohranjanje zdravja in telesnih aktivnosti, temveč predvsem na udeležbo v socialnem, gospodarskem, kulturnem, duhovnem in zasebnem življenju. Spoštovanje dostojanstva starejših vključuje zagotavljanje različnih možnosti in pravico do odločanja, kje in na kakšen način želi posameznica ali posameznik živeti. Bivalne potrebe starejših so zelo različne – od prilagoditve stanovanja potrebam starejšega človeka, do različnih oblik oskrbe dementnih. Tako se mora mreža pomoči stopnjevati od tistih oblik, ki so namenjene starejšim z manjšim obsegom posebnih potreb, do tistih, ki potrebujejo celodnevno nego in pomoč. Starejše občanke in občani so polnopravne članice in člani družbe, s številnimi izkušnjami in znanji, ki so koristna in uporabna tudi za ostale.

V Mestni občini Ljubljana se tega zavedamo in stremimo k naslednjim ciljem:

- zdravemu staranju,
- kakovostnim storitvam oskrbe za starejše,
- proti zlorabam starejših,
- dostopnemu javnemu prometu,
- razvoju mesta, ki je prilagojen tudi potrebam starejših,
- stanovanjem, ki so prilagojena tudi za potrebe starejših,
- medgeneracijski solidarnosti in sodelovanju,
- enakim možnostim in socialni vključenosti starejših,
- k prostovoljnemu delu starejših in za starejše.

Hkrati zagotavljamo pogoje za številne dejavnosti, ki bodo podrobneje predstavljene v nadaljevanju, kjer je naveden tudi pregled aktivnosti, storitev in programov, ki se izvajajo v Mestni občini Ljubljana z namenom zagotavljanja višje kakovosti življenja starejših.

Vseskozi se je potrebno zavedati, da imajo ljudje vseh generacij pravico do soodločanja in aktivnega sodelovanja na vseh področjih gospodarskega in družbenega

življenja, zlasti na lokalnem nivoju. Zato je Mestna občina Ljubljana leta 2006 ponovno obudila delovanje posvetovalnega telesa župana, Sveta za vprašanja starejših občanov v Mestni občini Ljubljana, ki ga vodi gospa Angelca Žibera, predstavnica Mestne zveze upokojencev, in ima zlasti naslednje naloge:

- spremljanje življenjskih razmer in potreb starejših ter priprava predlogov za izboljšanje njihovega položaja v Mestni občini Ljubljana,
- spremljanje programov za starejše.

Poročilo o aktivnostih za starejše v Mestni občini Ljubljana je za obdobje 2003-2006 Mestni svet Mestne občine Ljubljana obravnaval v letu 2006. V obdobju zadnjih štirih let je prišlo do veliko sprememb. Zaživel so novi projekti in programi, ki vplivajo na življenje starejših v našem mestu, zato je sedaj pravi čas, da se tema ponovno obravnava na Mestnem svetu. Pri pripravi poročila so, poleg Oddelka za zdravje in socialno varstvo, s svojimi prispevki sodelovali še naslednji oddelki, službe in javna podjetja: Služba za lokalno samoupravo, Oddelek za kulturo, Oddelek za urejanje prostora, Javni stanovanjski sklad MOL, Služba za razvojne projekte in investicije ter LPP d.d.

1. STATISTIKA – DEMOGRAFSKI PODATKI

Meja 65+ let, ki določa starejše, je navedena, ker se v naši zakonodaji uporablja kot tista ločnica, ki določa, kdo je po »administrativnih« merilih star in mu iz tega naslova pripadajo določene pravice. Tudi Statistični urad Republike Slovenije, od koder smo črpali demografske podatke, uporablja mejo 65+ let.

Iz različnih drugih razprav, statistik in raziskav pa je vse bolj razvidno, da bi se morala ta meja pomakniti navzgor, saj v največji meri storitve in programe, ki naj bi bili namenjeni starejšim od 65 let, v resnici koristijo starejši od 75 let.

Tabela 1: Prebivalstvo Mestne občine Ljubljana po izbranih starostnih skupinah in številu, na dan 30.6.2009¹

Starostno obdobje	Št. prebivalk/-cev
0 let	3.041
1-5 let	12.917
6-14 let	19.772
0-14 let	35.730
15-18 let	9.621
19-26 let	34.228
15-49 let	138.804
15-59 let	179.749
15-64 let	195.165
65-69 let	13.433
70-74 let	11.979
75-79 let	9.958
80-84 let	7.054
85-89 let	3.721
90-94 let	877
95-99 let	348
100+ let	49

Mestna občina Ljubljana je imela na dan 30.6.2009 **skupaj 278.314** prebivalk in prebivalcev, od tega **starejših od 65 let 47.419**, kar predstavlja **17,04%** celotnega prebivalstva.

Za celotno **Slovenijo** je delež precej podoben, saj delež starejših od 65 let zajema **16,49%** celotnega prebivalstva. Podobno velja v ostalih mestnih občinah – npr. v Mestni občini Celje predstavlja delež prebivalstva starejšega od 65 let 17,43%, v Mestni občini Koper 16,86% , v Mestni občini Maribor pa je delež nekoliko višji: 19,39%.

¹ Statistični urad Republike Slovenije, Ministrstvo za notranje zadeve - Centralni register prebivalstva, Ministrstvo za notranje zadeve - Direktorat za upravne notranje zadeve.

2. SOCIALNO VARSTVO

Področje socialnega varstva, to je tisti del sistema socialne varnosti, ki v največji meri zagotavlja storitve in programe za starejše je, za razliko od večine držav članic Evropske unije, v Sloveniji precej centralistično urejeno. To pomeni, da sta načrtovanje in oblikovanje politik v pristojnosti nacionalne ravni. Država s standardi in normativi natančno predpiše za koga in na kakšen način naj se storitve izvajajo, z zakonom pa je določeno, iz katerega proračuna (bodisi občinskega, bodisi državnega) se posamezna storitev financira. Zaradi tega **občine v večjem delu le izvršujejo z zakonom določene naloge** oziroma zagotavljajo sredstva za izvedbo teh nalog. Država je tudi ustanoviteljica večine javnih socialnovarstvenih zavodov kot npr. centrov za socialno delo, domov za starejše, posebnih socialnih zavodov, varstveno delovnih centrov ipd. Seveda je naš interes, da se v svojem okolju čim bolj približamo specifičnim potrebam starejših in s tem namenom smo tudi sprejeli strategijo.

2.1 OCENA POTREB

Na podlagi opazovanj, razgovorov in nato analiz smo na Oddelku za zdravje in socialno varstvo, v sodelovanju z zunanjimi sodelavkami in sodelavci, nevladnimi organizacijami ter predstavnicami in predstavniki starejših, pripravili oceno potreb starejših občanek in občanov v Mestni občini Ljubljana. Le-te so bile prvič predstavljene v *Strategiji razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana od 2007-2011*, ki jo je Mestni svet sprejel meseca decembra 2007. Ocena potreb:

- večurna prisotnost na domu (v prvi vrsti za uporabnice in uporabnike z demenco ter v primerih, ko ima oseba, ki skrbi za svojca, svoje opravke),
- spremstvo (predvsem na različne zdravstvene preglede),
- potrebe po tako imenovanih generalnih čiščenjih, za katere se predvideva velik obseg ur,
- prevoz od doma do prostorov za dnevno varstvo,
- boljša informiranost oziroma posebne oblike informiranja za starejše o storitvah, pravicah, programih,
- pestrejša izbira storitev, ki bi zagotovila večjo neodvisnost starejših v skladu z njihovimi možnostmi – sedaj so odvisni od osebnih socialnih mrež in svojcev,
- posebna skrb je potrebna za naslednje skupine starejših: osebe z demenco ali začetki razvoja te bolezni, starejše ljudi, ki doživljajo nasilje in starejše, ki živijo na podeželju,
- zmanjševanje osamljenosti in izoliranosti starejših, ki živijo sami ali pa so pri sorodnikih, pa nimajo osebnih mrež za druženje – razvoj skupin za samopomoč,
- skrb v času pred sprejemom v institucionalno varstvo – čakalne dobe so dolge, zdravje starejših pa se lahko hitro slabša
- pomoč ponoči (ko svojci zaradi lastnega počitka potrebujejo osebo, ki bi nudila pomoč starejšemu družinskemu članu).
-

2.2 AKTIVNOSTI NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA – URESNIČEVANJE CILJEV

Na podlagi ocene potreb smo si postavili naslednje prioritete cilje, h katerim stremimo v obdobju od 2007 do 2011:

- vzpodbujanje izvajalcev k zagotavljanju boljše informiranosti starejših o storitvah, pravicah in dejavnostih, ki vplivajo na kakovost življenja v starosti (preko Zavoda za oskrbo na domu, koncesionarjev, Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana ter javnih razpisov za sofinanciranje programov),
- širitev mreže storitve pomoč družini na domu in vzpodbujanje razvoja novih oblik (npr. večurna prisotnost na domu, pomoč ponoči, začasna oskrba za določeno obdobje, skrb v času pred sprejemom v institucionalno varstvo),
- zagotavljanje večje izbire storitev preko vzpodbujanja programov nevladnih organizacij (z razpisnimi področji ter merili in kriteriji javnih razpisov za sofinanciranje programov), ki bodo omogočili večjo neodvisnost starejših in njihovo vključevanje v družbo – npr. programi zagovorništva, medgeneracijskih skupin in skupin za samopomoč, druženja, izobraževanja, zmanjševanja osamljenosti in izoliranosti, spremstva,
- ob sodelovanju države zagotovitev dodatnih domov za starejše in oskrbovanih stanovanj (500-1000 postelj),
- evalvacija programov, ki jih Mestna občina Ljubljana sofinancira preko vsakoletnih razpisov.

2.2.1 INSTITUCIONALNO VARSTVO

Institucionalno varstvo se izvaja v socialnovarstvenih zavodih (domovi za starejše in posebni socialnovarstveni zavodi za odrasle), v drugi družini ali drugi organizirani obliki (npr. v oskrbovanih stanovanjih ali stanovanjskih skupinah).

Domovi za starejše so med oblikami institucionalnega varstva najbolj uveljavljeni in imajo najdaljšo tradicijo. Potrebe po dodatnih kapacitetah v domovih za starejše so iz leta v leto večje, vendar se vse bolj kaže, da razporejenost domov po območjih Slovenije ni vedno odraz dejanskih potreb. Tako se dogaja, da je na določenem območju dom slabo zaseden, medtem ko je drugje dolga čakalna vrsta za sprejem.

V **oktobru 2009** so se odprla vrata **novega Centra starejših Trnovo**, ki sta ga sofinancirala investitorja Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana in družba DEOS, d.d., Ljubljana, v razmerju 40 % Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana in 60 % družba DEOS, d.d. V Centru, ki je zasnovan kot domski del, povezovalni del in stanovanjski del, **je 60 oskrbovanih stanovanj, dom starejših z 98 sobami za 156 oskrbovancev in spremljajoči program**, ki ga sestavljajo prostori lekarne, prostori četrtne skupnosti, pedikerja, frizerja in bifeja.

Center starejših Trnovo

Zavod župnije Trnovo – Karitas je v začetku leta 2006 pridobil koncesijo za opravljanje institucionalnega varstva starejših nad 65 let in **aprila 2009** odprl **Dom Janeza Krstnika** v Trnovem, ki sprejme **65** oskrbovancev.

Tako trenutno v Mestni občini Ljubljana deluje **osem domov za starejše občane** (DSO), ki skupaj zagotavljajo **2.137** posteljnih kapacitet, od tega:

- DSO Bežigrad: **228** postelj
- Dom upokojencev Center, Tabor – Poljane: **505** postelj
- DSO Moste – Polje: **212** postelj
- DSO Šiška: **230** postelj
- DSO Vič – Rudnik: **570** postelj
- DSO Nove Fužine: **171** postelj
- Center starejših Trnovo (lastnik Deos, d.o.o.): **156** postelj (**koncesija za 150** mest),
- Dom Janeza Krstnika (lastnik Zavod župnije Trnovo-Karitas): **65** postelj (**koncesija za 60** mest).

Družba DEOS, d.d. ima do leta 2012 v načrtu zgraditi še en dom za starejše občane **ob Črnuškem bajerju**, za katerega so že pridobili koncesijo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Trenutno so v postopku pridobivanja gradbenega dovoljenja.

Po podatkih Skupnosti socialnih zavodov Slovenije iz **decembra 2006**, je v ljubljanskih domovih za starejše občane bivalo **1.694** občanov in občank Mestne občine Ljubljana, v drugih domovih za starejše občane po Sloveniji pa **683** občanov in občank Mestne občine Ljubljana. Tako je v letu 2006 v vseh domovih za starejše občane v Sloveniji bivalo skupno **2.377** občanov in občank MOL, kar predstavlja 3,7% starejših Ljubljančank in Ljubljančanov.

Po podatkih Skupnosti socialnih zavodov Slovenije iz **decembra 2007**, je v ljubljanskih domovih za starejše občane bivalo **1.693** občanov in občank Mestne občine Ljubljana, v drugih domovih za starejše občane po Sloveniji pa **872** občanov in občank Mestne občine Ljubljana. Tako je v letu 2007 v vseh domovih za starejše občane v Sloveniji bivalo skupno **2.565** občanov in občank MOL, kar predstavlja 5,4% starejših Ljubljančank in Ljubljančanov.

Leto kasneje je, po podatkih Skupnosti socialnih zavodov iz **decembra 2008**, v ljubljanskih domovih za starejše občane bivalo **1.706** občanov in občank Mestne občine Ljubljana, v drugih domovih za starejše občane po Sloveniji pa **797** občanov in občank Mestne občine Ljubljana. Tako je v letu 2008 v vseh domovih za starejše občane v Sloveniji bivalo skupno **2.503** občanov in občank MOL, kar predstavlja 5,3% starejših Ljubljančank in Ljubljančanov.

S podatki za leto 2009 bo Skupnost socialnih zavodov razpolagala v mesecu juniju.

Še vedno pa je v Mestni občini Ljubljana na voljo premalo kapacitet v domovih za starejše občane. Splošno sprejeta ocena je, da v Ljubljani primanjkuje vsaj še 800 mest. Zato je bilo v pogajanjih v okviru Zakona o glavnem mestu Republike Slovenije med Mestno občino Ljubljana in Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve dogovorjeno, da bo država, ki je pristojna za institucionalno varstvo, skrbela za ustanovitev novih javnih zavodov oziroma podelitev koncesij, Mestna občina Ljubljana pa bo v svojih prostorskih aktih predvidela ustrezne lokacije.

Mestna občina Ljubljana bo v novem prostorskem aktu opredelila lokacije, ki so primerne za izgradnjo domov za starejše. V postopku je sprejem **Izvedbenega prostorskega načrta MOL (IPN MOL)**, ki obravnava tudi mrežo domov starejših občanov, v okviru katere so predlagani domovi na naslednjih lokacijah po funkcionalnih enotah, določenih v predlogu dopolnjenega osnutka IPN MOL²:

Tabela 2: Preglednica lokacij načrtovanih domov za starejše v Mestni občini Ljubljana

Naziv funkcionalne enote	Lokacija
Trnovo	Barjanska cesta zahod
Vič	Bonifacija
Rožna dolina	Brdo
Rudnik	Ilovica
Trnovo	Murgle center
Golovec	Nova Hrušica
Šiška	Ob Adamičevi ulici
Dravljje	Ob Regentovi cesti
Dravljje	Podutik Kamna Gorica zahod
Rožna dolina	Puhtejeva
Polje	Slape
Bežigrad	Soča
Šentvid	Stanežiče
Posavje	Stožice
Šiška	Šiška Pod hruško
Šentvid	Škofovi zavodi

² Vir: Izvleček iz SP za družbene dejavnosti za področje socialnega varstva, LUZ d.d., februar 2010.

Šmarna gora	Tacen
Dravljje	v Podutiku
Jarše	Zelena jama

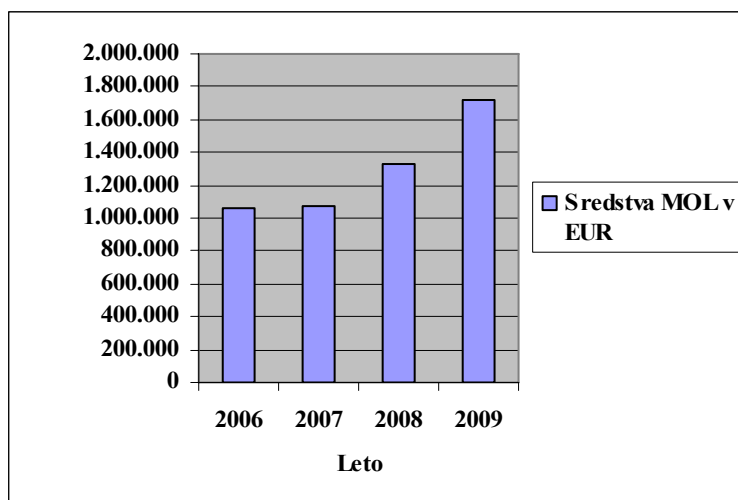
Ena izmed oblik institucionalnega varstva, ki je na voljo starejšim, je tudi **dnevno varstvo**. V okviru dnevnega varstva starejših, ki se večinoma izvaja v domovih za starejše občane, se v dnevnem času zagotavljajo različne storitve predvsem za tiste starejše, ki potrebujejo več oskrbe in nege zaradi različnih bolezni, tudi demence, ali zaradi zmanjšane samostojnosti pri vsakodnevnih opravilih. Trenutno v Ljubljani deluje nekaj centrov za dnevno varstvo kot na primer v Domu starejših občanov Ljubljana Šiška in Domu starejših občanov Ljubljana Moste-Polje.

Lokalne skupnosti so po Zakonu o socialnem varstvu dolžne **(do)plačevati oskrbo v institucionalnem varstvu tako v domovih za starejše kot v dnevnem varstvu** za tiste občanke in občane, ki s svojimi prihodki oz. prihodki zavezancev/-k ne morejo plačevati polne cene oskrbe. V spodnjih tabelah in grafu je prikazana višina sredstev, ki jih je Mestna občina Ljubljana namenila za (do)plačilo oskrbe v domovih za starejše občane in število uporabnikov v obdobju od 2006-2009.

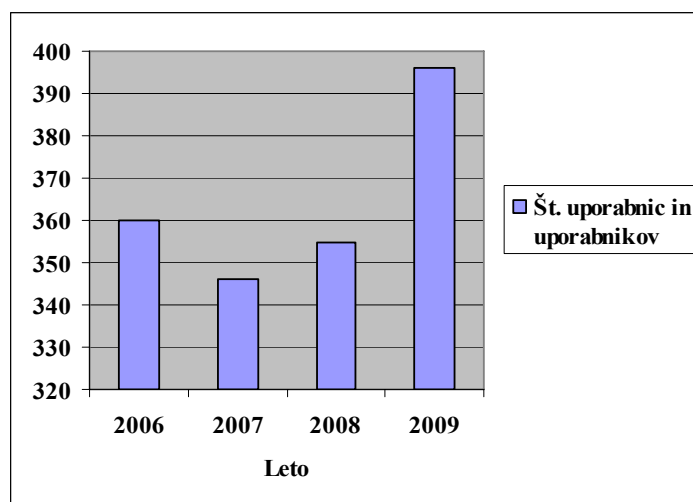
Tabela 3: Sredstva MOL v EUR namenjena za (do)plačilo oskrbe v domovih za starejše občanke in občane ter število uporabnic in uporabnikov institucionalnega varstva, ki jim MOL (do)plačuje oskrbo za obdobje 2006-2009

Leto	2006	2007	2008	2009
Sredstva MOL v EUR	1.056.372	1.077.322	1.328.218	1.725.264
Št. uporabnikov	360	346	355	396

Graf 1: Sredstva MOL v EUR namenjena za (do)plačilo oskrbe v domovih za starejše občane, ki jim MOL (do)plačuje oskrbo za obdobje 2006-2009

Graf 2: Število uporabnic in uporabnikov institucionalnega varstva, ki jim MOL (do)plačuje oskrbo za obdobje 2006-2009

2.2.2. OSKRBOVANA STANOVANJA

Oskrbovana stanovanja so namenjena starejšim osebam, ki so še sposobne samostojnega bivanja in niso zainteresirane za namestitev v domu starejših, vendar pa zaradi starosti že potrebujejo določeno pomoč ali pa bi jo lahko v kratkem potrebovali. Storitve se izvajajo v funkcionalno povezanih in potrebam starejših ljudi prilagojenih stanovanjih. Obseg in vrsta oskrbe se prilagodi potrebam in željam posamezne upravičenke ali upravičenca.

V skladu s *Pravilnikom o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev* so upravičenke in upravičenci do institucionalnega varstva v oskrbovanih stanovanjih osebe, ki:

- so stare nad 65 let,
- niso zaradi starosti ali pojavov, ki spremljajo starost, v celoti sposobne za samostojno življenje brez pomoči druge osebe,
- so sicer mlajše od 65 let, vendar zaradi psihofizičnih lastnosti niso v celoti sposobne za samostojno življenje brez pomoči druge osebe,
- jim preostale psihofizične sposobnosti omogočajo, da z redno organizirano pomočjo drugega in z zagotovljenim zdravstvenim varstvom ohranjajo zadovoljivo duševno in telesno počutje in samostojnost v bivalnem okolju tako, da jim ni potrebno popolno institucionalno varstvo v zavodu.

Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana je svojih prvih 60 oskrbovanih stanovanj zgradil v sklopu Centra starejših Trnovo. Gre za neprofitna najemna stanovanja, ki omogočajo storitve, ki olajšajo bivanje najemnice ali najemnika. Dodatne storitve so rdeči gumb ali t.i. varovanje na daljavo, čiščenje prostorov, organizirana prehrana, socialna oskrba in podobno.

Naslednjih **12 oskrbovanih stanovanj** bo Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana pridobil na lokaciji **Murgle**, kjer bo zasebni partner zgradil skupno 65 oskrbovanih stanovanj. V načrtu je tudi izgradnja **60 oskrbovanih stanovanj** ob

Domu za starejše občane Šiška. Mestna občina Ljubljana je pripravljena vložiti zemljišča in komunalno opremo v partnerski projekt z investitorjem gradnje.

V Ljubljani ponudba oskrbovanih stanovanj zajema še 35 oskrbovanih stanovanj na Trgu komandanta Staneta v Šiški, ki so v zasebni lasti, v oskrbi družbe DEOS, d.d.

2.2.3 POMOČ DRUŽINI NA DOMU

Po Zakonu o socialnem varstvu občina zagotavlja mrežo javne službe za pomoč družini na domu. Pomoč družini na domu obsega pomoč pri vzdrževanju osebne higiene, gospodinjsko pomoč in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov in predstavlja obliko podpore, ki lahko nadomesti prezgodnji odhod v dom za starejše občane.

Za zagotavljanje te naloge je Mestna občina Ljubljana leta 2002 ustanovila **Zavod za oskrbo na domu Ljubljana (ZOD)**. Ker so bile zaznane potrebe večje, kot jih je bil z zaposlovanjem novega kadra zmožen zagotavljati javni zavod, je Mestni svet Mestne občine Ljubljana v letu 2009 sprejel *Sklep o javnem razpisu za podelitev koncesij za izvajanje storitve pomoč družini na domu* v Mestni občini Ljubljana in s tem omogočil širitev mreže. Tako je Mestna občina Ljubljana v mesecu maju 2009 objavila javni razpis za podelitev koncesij za izvajanje socialnovarstvene storitve pomoč družini na domu na območju Mestne občine Ljubljana. Cilj razpisa je bil zagotoviti oskrbo za dodatnih 300 občanov in občanov (36.000 ur oskrbe letno). Izbran je bil koncesionar **Zavod za socialno oskrbo Pristan**, ki je storitev začel izvajati s **1.12.2009**.

Zakon o socialnem varstvu določa, da se **iz proračuna občin financira pomoč družini na domu najmanj v višini 50% subvencije k ceni storitve**, drugo polovico pa upravičenke in upravičenci plačajo sami. Mestna občina Ljubljana v skladu s sklepom Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana **subvencionira kar 70% neposredne oskrbe to je skupaj s financiranjem vodenja izvajanja storitve približno 76% celotne cene v Zavodu za oskrbo Ljubljana in 73% celotne cene v Zavodu za socialno oskrbo Pristan.**

Iz spodnje tabele je razvidno naraščanje sredstev, ki jih Mestna občina Ljubljana namenja za javno službo za pomoč družini na domu.

Tabela 4: Sredstva MOL v EUR namenjena za pomoč družini na domu (za ZOD) v obdobju 2006-2009

Leto	2006	2007	2008	2009	načrtovano za 2010 ³
Sredstva MOL v EUR	1.616.275	1.649.790	1.704.645	1.789.942	2.300.000

2.2.4 VAROVANJE NA DALJAVO

Storitev varovanja na daljavo je dodatna ponudba za starejše občanke in občane, ki jo zagotavlja Zavod za oskrbo na domu Ljubljana. Varovanje na daljavo je omogočila

³ V proračunu za leto 2010 je za pomoč družini na domu zagotovljenih 1.900.000 EUR za Zavod za oskrbo na domu Ljubljana in 400.000 EUR za Zavod Pristan.

uporaba posebnih telefonov, ki so opremljeni z obeskom za poziv, ki ga uporabnik oz. uporabnica ves čas nosi okoli vratu, tako da takrat, ko je v stiski, le pritisne na rdeči gumb na obesku in ga telefon takoj poveže z dežurno službo na Zavodu za oskrbo na domu Ljubljana. Dežurna služba s pomočjo sodobne opreme sprejme klice, se pogovori, prepozna podatke klicatelja oz. klicateljice ter ji/mu priskrbi potrebno pomoč. **Ceno storitve varovanja na daljavo Mestna občina Ljubljana subvencionira v višini 80%.**

Na Ministrstvu za delo družino in socialne zadeve je v pripravi projekt nacionalnega klicnega centra, ki bo omogočil širitev storitve po celotni Sloveniji, več priključkov v Ljubljani ter predvidoma tudi znižanje cene.

2.2.5 SODELOVANJE Z NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI

Zadnja leta se status nevladnega sektorja spreminja, postaja vir novih delovnih mest in pomemben partner državnim ustanovam v lokalni skupnosti. Programi, ki jih izvajajo nevladne organizacije ter so namenjeni starejšim občankam in občanom, predstavljajo široko paleto različnih aktivnosti, katerih cilj je zagotavljati čim bolj kvalitetno in čim daljše bivanje starejših v domačem okolju.

Ti programi so: dnevni centri aktivnosti za starejše, v okviru katerih se razvija družabništvo, študijski krožki, organizirana rekreativna vadba; prevozi; obiski; Nekateri programi so namenjeni osveščanju o pravicah in pomoči pri njihovem uveljavljanju; izobraževalno - samopomočne skupine starejših za preprečevanje in zmanjšanje socialne izključenosti ipd.

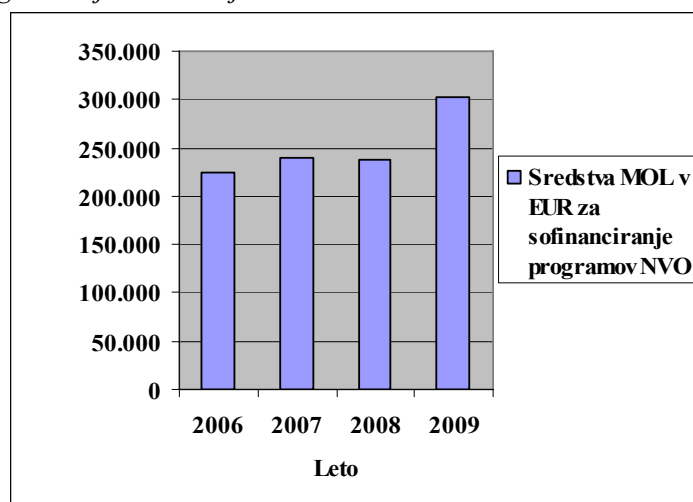
Nekatere nevladne organizacije starejšim nudijo svetovanje s področja pravnih zadev, skrbništva, dohodnine, pokojnin, pomoči pri namestitvi v domove za starejše ipd.

Programe nevladnih organizacij v Mestni občini Ljubljana sofinanciramo preko **javnih razpisov**. V skladu s *Strategijo razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana za obdobje od 2007 do 2011* skušamo preko vzpodbujanja programov nevladnih organizacij zagotoviti še večjo izbiro programov za starejše (z razpisnimi področji ter merili in kriteriji javnih razpisov za sofinanciranje programov), ki bodo omogočale večjo neodvisnost starejših in njihovo vključevanje v družbo - npr. programi zagovorništva, medgeneracijskih skupin in skupin za samopomoč, druženja, izobraževanja, zmanjševanja osamljenosti in izoliranosti, spremstva. Mestna občina Ljubljana bo še naprej **širila mrežo programov dnevnih centrov aktivnosti** in podpirala predvsem programe, ki bodo zagotavljali **boljšo informiranost starejših o storitvah, pravicah in dejavnostih, ki vplivajo na kakovost življenja v starosti.**

Tabela 5: Sredstva MOL v EUR za sofinanciranje socialno varstvenih programov za starejše, ki jih izvajajo nevladne organizacije za obdobje od 2006-2009

Leto	2006	2007	2008	2009
Sredstva MOL v EUR	224.855	239.300	237.233	303.000

Graf 3: Sredstva MOL v EUR za sofinanciranje socialno varstvenih programov za starejše, ki jih izvajajo nevladne organizacije za obdobje od 2006-2009

Poleg (so)financiranja programov nevladnih organizacij, v Mestni občini Ljubljana v prostorih, s katerimi upravlja Služba za lokalno samoupravo, na podlagi izdanih dovoljenj o uporabi prostorov, zagotavljamo prostore društvom upokojencev in to v vseh četrtnih skupnostih. Za izvajanje različnih aktivnosti: od telovadbe, joge, šahovskih aktivnosti, pevskih vaj, različnih srečanj in prireditev, društvom nudimo brezplačen najem. Služba za lokalno samoupravo iz leta v leto in tudi v obdobju 2006-2009 beleži porast (20-25 %) uporabe prostorov za različne aktivnosti s strani starejše populacije.

2.2.5.1 Dnevni centri aktivnosti za starejše

Dnevni centri aktivnosti za starejše se kažejo kot vedno bolj potrebni in pomembni, saj dopolnjujejo družinsko oskrbo in razbremenjujejo svojce ter omogočajo starejši osebi še naprej bivanje v lastnem domu s popestritvijo vsakdana. Trenutno jih na območju Mestne občine Ljubljana deluje sedem. Programi dnevnih centrov so zelo pestri in poleg možnosti vsakdanje socialne vključenosti uporabnic in uporabnikov nudijo telovadbo, jogo, ples, tečaje računalništva, kiparjenja z glino, učenje tujih jezikov ipd.

V obdobju od leta 2006-2010 je, ob podpori Mestne občine Ljubljana, svoja vrata odprlo **šest dnevnih centrov aktivnosti**, eden pa je, v okviru Mestne zveze upokojencev Ljubljana, na **Povšetovi ulici**, pričel delovati že prej, v letu **2005**.

Oktobra 2006 je začel delovati dnevni center aktivnosti za starejše **Mestne zveze upokojencev** Ljubljana na **Puhovi ulici** za Bežigradom. V letu 2007 smo podprli delovanje novega dnevnega centra za starejše, izvajalca **Doma starejših občanov Ljubljana Šiška**. Leta 2008 smo sofinancirali še dnevni center **Zavoda Papilot**. V letu 2009 sta bila odprta še dva: **Društvo gluhih in naglušnih** je odprlo dnevni center za starejše gluhe, naglušne in gluhoslepe, v mesecu oktobru pa je začel delovati že tretji Dnevni center aktivnosti za starejše v okviru Mestne zveze upokojencev

Ljubljana, na lokaciji na **Gospodsvetski ulici** oziroma šesti na območju Mestne občine Ljubljana. V marcu 2010 je pod okriljem **Doma starejših občanov Fužine** z delovanjem pričel sedmi dnevni center aktivnosti za starejše v Mestni občini Ljubljana.

Dnevni center aktivnosti za starejše, ki pod okriljem Mestne zveze upokojencev Ljubljana deluje na Gospodsvetski ulici

2.2.5.2 Družabništvo in medgeneracijsko povezovanje

Namenjena sta predvsem kakovostni socialni mreži starejših ter sožitju vseh generacij. Program družabništva in medgeneracijskega sodelovanja izvajajo tudi nevladne organizacije, sofinancirane s strani Mestne občine Ljubljana. Društva tako npr. združujejo prostovoljke in prostovoljce iz vrst upokojenk in upokojencev, ki obiskujejo starejše na domu in v domovih za starejše občane. Nekatere razvijajo mrežo osebnega družabništva z osamljenimi starejšimi in medgeneracijske skupine za kakovostno starost. Nekatere nevladne organizacije dodatno organizirajo tudi izlete, tekmovanja in podobno, kar omogoča starejšim aktivnejše in bolj polno preživljanje prostega časa.

2.2.5.3 Informiranje in svetovanje

Starejše občanke in občani Mestne občine Ljubljana ter njihovi svojci, ki se srečujejo s težavami, ki spremljajo starost, si lahko pri različnih nevladnih organizacijah, ki jih Mestna občina Ljubljana sofinancira preko javnega razpisa in v Zavodu za oskrbo na domu Ljubljana, pridobijo informacije s področij socialnega, zdravstvenega in pravnega varstva, športne in kulturne dejavnosti, turizma, izobraževanja ter prostovoljnega dela na območju Ljubljane.

Poleg informacij jim je, preko nevladnih organizacij, na voljo tudi svetovanje s področja pravnih zadev, skrbništva, dohodnine, pokojnin, pomoči pri namestitvi v domove za starejše ipd.

2.2.5.4 Izobraževanje

Preko javnega razpisa Mestna občina Ljubljana sofinancira delovanje nevladnih organizacij, ki organizirajo in nudijo različne izobraževalne oblike: predavanja in organizirane delavnice, študijske krožke, tečaje jezikov, računalništva ipd.

Po četrtnih skupnostih smo pristopili tudi k sistematičnemu računalniškemu opismenjevanju prebivalcev, starejših od 55 let. V ta namen smo že pred tremi leti pričeli s projektom brezplačnih računalniških tečajev za starejše prebivalke in prebivalce Mestne občine Ljubljana ter jim na ta način približali rabo informacijske tehnologije, brez katere danes skorajda ne gre. Z organiziranjem tečajev na sedežih četrtnih skupnosti je starejši populaciji omogočeno spoznavanje novih znanj tako rekoč na pragu njihovega doma, kar so tečajniki izjemno pohvalili. Projekt računalniškega opismenjevanja starejših je naletel na izjemno velik odziv. V letih od pričetka projekta, od leta 2007 pa do konca leta 2009, se je o uporabi računalnika in interneta poučilo že več kot 3500 meščank in meščanov, starejših od 55 let, večina od njih se vpisuje v začetne računalniške tečaje.

Vsem zainteresiranim so na vseh 17 sedežih četrtnih skupnosti na voljo tudi e-točke (računalnik z brezplačnim dostopom do interneta s tiskalnikom) in so označene z opozorilnim znakom , ki je v javnosti že uveljavljen. Poleg e-točk smo v sodelovanju z državo prebivalkam in prebivalcem ponudili tudi možnost uporabe sedmih Info terminalov. Le ti omogočajo neomejen dostop do interneta v obliki prosto stoječih terminalov in so postavljeni v predprostorih upravnih zgradb Mestne občine Ljubljana (stavbe nekdanjih občin) in na sedežih ČS Črnuče, Dunajska 367, ČS Sostro, Cesta II. grupe odredov 43 in ČS Dravlje, Draveljska 44).

Na področju izobraževanja starejših je že več let izredno dejavna tudi Univerza za tretje življenjsko obdobje, ki je del Društva za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje. Njeno delovanje temelji na skupnem učenju, soodgovornosti in prostovoljnem delu slušateljev, mentorjev in sodelavcev univerze. Slušatelji se izobražujejo v študijskih krožkih, kar pomeni, da so poleg mentorja tudi slušatelji sami s svojimi izkušnjami, odkrivanjem, znanjem in kulturo vir učenja skupine. Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje za svoje dejavnosti uporablja tudi prostore, s katerimi upravlja Služba za lokalno samoupravo.

2.2.5.5 Drugo

Četrtna skupnost Mestne občine Ljubljana kot spodbujevalci aktivnosti in pospeševalci priložnosti za socialno mreženje s svojimi aktivnostmi, programi in prireditvami, ki jih organizirajo bodisi samostojno, bodisi v sodelovanju z društvi ali skupinami občanek in občanov, omogočajo boljšo povezanost skupnosti in večjo vključenost tudi starejših prebivalk in prebivalcev v strokovno in organizirano pomoč za kakovit način prebivanja.

Četrtni skupnosti samostojno ali v sodelovanju z društvi in drugimi redno organizirajo programe in prireditve kot so družabna srečanja, pogostitve in obdaritve, razstave del, vadbo za starejše, izvedbo izletov, predstavitev dejavnosti v domovih za starejše, predstavitev programov skrbi za starejše, pomoč starejšim na domu, paketi za socialno ogrožene starejše.

Tako so precej dobro sprejeti projekti, namenjeni starejšim občankam in občanom kot so npr. projekt »**Čaj ob petih**«, ki je namenjen druženju starejših ob klepetu, igranju družabnih iger, delavnicam za izdelovanje drobnih uporabnih predmetov, ročnemu delu; projekt, ki izvaja in zajema **obiske starejših** na domu, v domu za starejše, v bolnišnici, pomoč pri osebni negi, pomoč pri nakupih, spremljanje k zdravniku, družabne obiske in sprehode; projekt »**Novoletna obdaritev starejših**«, ki zajema priložnostno obdarovanje občank in občanov starih nad 70 let, z obiskom doma ali v domu za starejše oziroma družabnemu srečanju, ki jih pripravijo društva upokojencev.

2.2.6 PALIATIVNA OSKRBA

Paliativna oskrba nudi celostno pomoč in oporo bolnicam in bolnikom z napredovano neozdravljivo boleznijo ter njihovim bližnjim. Njen namen je izboljšati kakovost življenja bolnicam ali bolnikom in njihovim svojcem ter jim omogočiti dostojno življenje do smrti.

Hiša Hospic

Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana je zgradil **hišo Hospic**, ki je **organizirana kot bivalna enota za neozdravljivo bolne** (možnost namestitve devetih uporabnikov/-ic) z najnujnejšimi elementi zdravstvene nege. Izvajalec programa, društvo Hospic, je hišo prevzel v mesecu marcu 2010 in načrtuje z dejavnostjo začeti še pred poletjem, ko bo hišo opremil in pridobil državna sredstva za izvajanje programa.

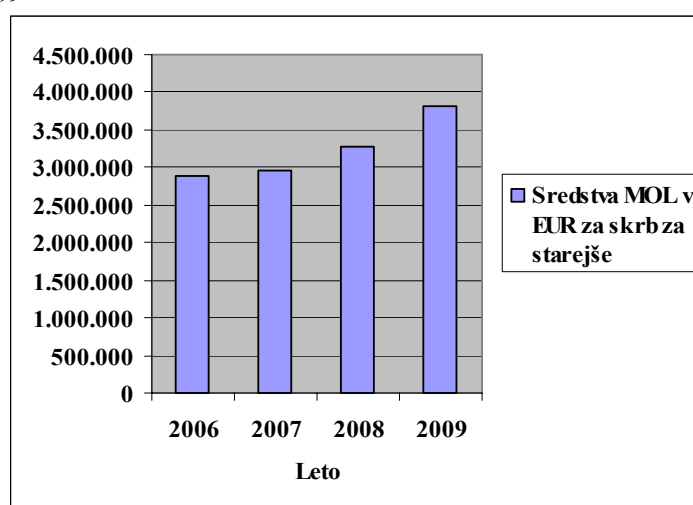
2.2.7 Prikaz sredstev, namenjenih za različne programe in storitve za starejše na področju socialnega varstva

Kot je razvidno iz napisanega doslej, je v Ljubljani na področju socialnega varstva na voljo peštra ponudba dejavnosti ter storitev za starejše. V spodnji tabeli in grafu je prikazana rast sredstev Mestne občine Ljubljana, ki jih namenjamo za različne oblike storitev in programov za starejše s področja socialnega varstva v obdobju 2006-2009.

Tabela 6: Prikaz sredstev MOL v EUR po posameznih oblikah skrbi s področja socialnega varstva za starejše za obdobje 2006-2009

Leto	2006	2007	2008	2009
<i>Pomoč na domu (ZOD)</i>	1.616.275	1.649.790	1.704.645	1.789.942
<i>(Do)plačilo oskrbe v domovih za starejše</i>	1.056.372	1.077.322	1.328.218	1.725.264
<i>Programi nevladnih organizacij</i>	224.855	239.300	237.233	303.000
SKUPAJ	2.897.502	2.966.412	3.270.096	3.817.371

Graf 4: Sredstva MOL v EUR namenjena za skrb s področja socialnega varstva za starejše za obdobje od 2006-2009

3. VAROVANJE ZDRAVJA

Na **področju varovanja zdravja** občine v skladu z obstoječo zakonodajo določajo in zagotavljajo mrežo javne zdravstvene službe na primarni ravni.

Tako je Mestna občina Ljubljana v okviru teh pristojnosti ustanoviteljica dveh javnih zavodov: **javnega zavoda Lekarna Ljubljana** in **javnega zavoda Zdravstveni dom Ljubljana**. Obenem je občina tudi koncedent, torej podeljuje koncesije za opravljanje javne zdravstvene službe na nivoju osnovnega zdravstvenega varstva in lekarniške dejavnosti.

V okviru zdravstvenega doma poteka več programov, ki so v precejšnji meri namenjeni tudi starejšim občankam in občanom: **preventivni pregledi** z namenom zgodnjega odkrivanja skritih obolenj oseb po 40 letu, **posvetovalnice**, kjer so vključene tudi meritve krvnega tlaka, sladkorja, holesterola in trigliceridov in razne **delavnice** o zdravem načinu življenja.

V sklopu zdravstvenega doma je dobro organizirana **patronažna služba**, ki nudi zdravstveno nego na domu. Patronažne medicinske sestre obiskujejo družine in posameznike vseh starosti na območju lokalne skupnosti. Strokovno pomoč nudijo tako starejšim občankam in občanom kot tudi nepokretnim bolnicam in bolnikom, družinam, nosečnicam, osebam z oviranostmi, bolnicam in bolnikom po odpustu iz bolnišnice, kroničnim bolnicam in bolnikom in ljudem s težavami v duševnem zdravju.

Aktivnosti kot so merjenje holesterola in krvnega sladkorja, zdravstveno informiranje in osveščanje ter zdravstvene kotičke redno, samostojno ali v sodelovanju z društvi, organizirajo tudi **četrtna skupnosti**.

V pripravi je odprtje **negovalne bolnišnice**. V dogovoru z Ministrstvom za zdravje RS in Univerzitetnim kliničnim centrom bo, v prostorih stare pediatrične klinike na Vrazovem trgu, urejena negovalna bolnišnica s 150 ležišči. Poleti letos naj bi bilo na voljo že prvih 50 ali 60 ležišč.

4. NASILJE NAD STAREJŠIMI

V zadnjih letih se v javnosti več govori o nasilju, k čemur so preko medijskih kampanj in opozoril pripomogle predvsem nevladne organizacije, ki delujejo na tem področju.

Prav tako so bile nevladne organizacije, ki delajo na področju starejših ter nasilja nad ženskami in otroki tiste, ki so prve opozorile na problematiko nasilja nad starejšimi. V preteklosti se nasilje nad starejšimi ni posebej izpostavljalo in je veljalo za tabu temo.

V preteklosti je Urad za enake možnosti že izvedel raziskavo o nasilju nad starejšimi.

Ugotovitve raziskave so bile, da strokovne službe pogosto zaznavajo nasilje nad starejšimi ter da so starejše ženske bolj pogosto izpostavljene nasilju kot starejši moški. Najbolj pogosta sta psihična in fizična zloraba, povzročitelji pa so najpogostejše njihovi partnerji. Nasilje nad starejšimi je zaradi fizičnih in psihičnih sprememb, ki se pojavijo v starosti, specifično in večinoma ostaja neodkrito.

Med glavnimi vzroki za nasilje nad starejšimi, zlasti nad ženskami, so po oceni sodelujočih v raziskavi:

- moška nasilnost,
- miselnost, da so ženske podrejene moškim,
- moški od žensk nimajo več koristi - upad spolnosti,
- bolezen,
- družbena toleranca do nasilja,
- brezposelnost odraslih otrok,
- osamljenost,
- pomanjkanje socialnih stikov,
- potreba po tuji pomoči oziroma odvisnost od pomoči,
- neurejeni odnosi v družini,
- medgeneracijski konflikti,
- preobremenjenost in izčrpanost osebe, ki izvaja oskrbo.

Starejše ženske, enako kot mlajše, želijo nasilje nad njimi ustaviti, zato tudi poiščejo pomoč ali se umaknejo na varno, težje pa se v tretjem življenjskem obdobju odločajo za korenite spremembe in nov začetek, predvsem zaradi manjše vitalne življenjske energije in motivacije.

Pogosto je tudi, da jim je dostop do pomoči onemogočen zaradi zdravstvenega stanja ali zaradi različnih administrativnih ovir.

Tematika nasilja nad starejšimi se torej dotika dveh področij, ki jim v Mestni občini Ljubljana namenjamo veliko pozornosti, in sicer:

1. aktivnosti za starejše in
2. aktivnosti na področju nasilja

Tako v skladu z zakonskimi določili, pristojnostmi in finančnimi zmožnostmi izvajamo aktivnosti, storitve in programe z namenom zagotavljanja kvalitetnejšega življenja starejših, pri čemer je posebna pozornost namenjena prepoznavanju nasilja nad starejšim.

Posebno pozornost namenjamo preprečevanju nasilja in spodbujanju nenasilne komunikacije, pri čemer predvsem:

- podpiramo preventivne akcije osveščanja javnosti,
- sofinanciramo delovanje kriznega centra za ženske, ki so žrtve nasilja,
- sofinanciramo delovanje varnih hiš na območju Mestne občine Ljubljana (trenutno delujejo v Ljubljani šest varnih hiš in en krizni center),
- sofinanciramo programe nevladnih organizacij, ki zajemajo osebno in telefonsko individualno svetovanje, skupine za samopomoč in druge podporne skupine, zagovorništvo in spremstvo, mediacijo, prostočasne aktivnosti, osveščanje in informiranje (izdaja zloženk, glasil in različnih drugih informativnih materialov, javne tribune in okrogle mize, izobraževanja itd.),
- omogočamo bivanje v nujnih bivalnih enotah (te so sicer namenjene za vse socialno ogrožene, vendar imajo prednost ženske, ki živijo v nasilni situaciji).

Glede na podatke nevladnih organizacij, ki delujejo na področju nasilja nad ženskami in otroki ter na področju dela s starejšimi menimo, da je potrebno pripraviti ustrezne smernice za oblikovanje preventivnih in kurativnih ukrepov. Preventivnih v smislu osveščanja javnosti ter kurativnih v smislu oblikovanja posebnih programov, v okviru katerih bi starejši, ki doživljajo nasilje, dobili ustrezno in dostopno podporo.

5. PROGRAM »LJUBLJANA – ZDRAVO MESTO«

Program Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) »Ljubljana – zdravo mesto« poteka že od leta 1989. Gibanje zdrava mesta pod okriljem SZO si prizadeva, da bi vsako mesto posvečalo čim več skrbi ohranjanju in krepitvi zdravja, izboljševanju zdravstvenega stanja in dobrega počutja meščank in meščanov, varovanju mestnega okolja, čim boljši socialni vključenosti.

V vsaki od faz programa so predvidene aktivnosti, ki bogatijo in dopolnjujejo prizadevanja Mestne občine Ljubljana na področju varstva starejših. **Četrta faza** programa zdravih mest je potekala od 2003 do 2009. Evropski projekt SZO zdravih mest je v četrti fazi deloval na naslednjih področjih, in sicer:

- zdravem staranju,
- telesni aktivnosti in aktivnemu življenju,
- prilagajanju urbanističnega načrtovanja potrebam ljudi,
- ocenjevanju programov in projektov z vidika vpliva na zdravje.

Mestna občina Ljubljana je bila še posebej dejavna na področju zdravega staranja. Izdani sta bili publikaciji o položaju in programih ter storitvah za stare »**Zdravo**

staranje – Izziv za Mestno občino Ljubljana«, in »Telesna in športna aktivnost v Ljubljani«.

V letu 2009 je Ljubljana vstopila v **peto fazo** programa Evropske mreže zdravih mest Svetovne zdravstvene organizacije. Peta faza programa zdravih mest z naslovom »Zdravje in enakost v dostopnosti do zdravja v vseh lokalnih politikah« bo potekala do leta 2013. V peti fazi je nabor tem združen v treh sklopih, in sicer;

- mestno okolje, ki skrbi za meščanke in meščane,
- zdravo življenje,
- zdravo urbanistično načrtovanje in arhitektura.

V peti fazi programa poteka projekt **»Starosti prijazna Ljubljana«** (izvaja in koordinira Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje) in raziskava **»Dostopna Ljubljana«**.

Projekt **»Starosti prijazna Ljubljana«** je usmerjen k uvajanju bolj prijaznega načina življenja v mestih, še posebej do starejših meščank in meščanov. Prvi korak pri uvajanju projekta v Sloveniji je bila raziskava, ki jo je izvedel Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje. Rezultati raziskave so pokazatelj želja, potreb ter hkrati priporočil starejših občanov in občanov za bolj prijazno življenje starejših v mestu. Raziskava je zajemala osem osnovnih področij, na katera so se nanašala priporočila starejših za prijaznejše življenje v Ljubljani. Ta področja so naslednja: stavbne in izvenstavbne površine, prevoz, bivališča, družabno življenje, spoštovanje in vključevanje v družbo, družabno angažiranje in zaposlitev, občevarje in obveščanje, storitve skupnosti in zdravstvenih služb.

Raziskava **»Dostopna Ljubljana«** bo izvedena med letoma 2010-2012. Zajemala bo ugotavljanje fizične dostopnosti približno 200 objektov v Mestni občini Ljubljana, namenjenih javni uporabi. Vzpostavljena bo podatkovna baza, ki bo zajemala opis in informacije o dostopnosti. Zbirka informacij o dostopnosti objektov bo zagotavljala lažje dostopanje in s tem večjo socialno vključenost oseb z različnimi oblikami oviranosti.

6. STANOVANJSKA PRESKRBA

Najpomembnejši instrument stanovanjske politike za starejše, ki jo v Mestni občini Ljubljana izvajamo preko Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana, je zagotavljanje primernih **najemnih** in **oskrbovanih stanovanj**, ki so podrobneje opisani že v sklopu drugega poglavja.

Razpisi za dodelitev neprofitnih najemnih stanovanj so namenjeni vsem zainteresiranim prosiilem, ki izpolnjujejo predpisane pogoje, med njimi je tudi veliko starejših.

Druge možnosti reševanja stanovanjske problematike so še:

- **rentni odkup stanovanj** (že nekaj let imajo občani, starejši od 65 let, ki so lastniki stanovanj, možnost, da svoje lastniško stanovanje, ki ga težko vzdržujejo, odprodajo Javnemu stanovanjskemu skladu Mestne občine Ljubljana; prodajalci imajo izgovorjeno odplačno dosmrtno služnost stanovanja; prodajalci lahko z zavarovalnico sklenejo pogodbo o doživljenjskem rentnem zavarovanju z mesečnim izplačilom rente, ki je zmanjšana za nadomestilo za uporabo stanovanja);
- **ugodna namenska stanovanjska posojila** (namenjena so vsem zainteresiranim lastnikom, med katerimi so tudi starejši, ki izboljšujejo ali razrešujejo stanovanjsko vprašanje z rekonstrukcijo, rednimi ali investicijskimi vzdrževalnimi deli v večstanovanjski ali družinski stanovanjski **stavbi**);
- **zamenjava** stanovanja (starejši najemniki stanovanj, ki živijo v stanovanjih v lasti Mestne občine Ljubljana in Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana, lahko zamenjajo stanovanje, ki ga zasedajo za primernejše stanovanje v primerih, ko jim je stanovanje, ki ga zasedajo, neprimerno po legi v stavbi ali neprimerno po lokaciji (težave zaradi hoje, zdravstvenih razlogov ipd.), in v primerih, ko želijo v manjše stanovanje (bodisi zaradi manjših stroškov, zaradi zmanjšanja števila uporabnikov ali lažjega vzdrževanja));
- **soglasje za oddajo dela stanovanja v podnajem** (starejšim najemnikom stanovanj v lasti Mestne občine Ljubljana in Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana, Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana izda soglasje za oddajo dela stanovanja iz zdravstvenih ali starostnih razlogov v podnajem osebam, ki jim pomagajo; soglasje izda tudi v primerih, če se je starejši najemnik znašel v težki finančni in socialni situaciji in z oddajanjem v podnajem lahko pridobi dodatna sredstva za plačevanje najemnine in ostalih stroškov in si na ta način omogoči nadaljnjo uporabo stanovanja);
- **subvencije** (starejšim najemnikom stanovanj na območju Mestne občine Ljubljana Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana subvencionira najemnino v neprofitnem stanovanju, namenskem najemnem stanovanju do višine neprofitne najemnine ali bivalni enoti, namenjeni začasnemu reševanju stanovanjskih potreb socialno ogroženih oseb in ostale premoženjske pogoje; maksimalna subvencija je 80%);
- **subvencije tržne najemnine** (do subvencije tržne najemnine je upravičen najemnik tržnega stanovanja, če izpolnjuje predpisane pogoje, ki so opredeljeni v prejšnjem odstavku; poleg tega je pogoj tudi uvrstitev na listo upravičencev do dodelitve neprofitnega stanovanja v najem na zadnjem javnem razpisu za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem);

Starejšim občanom, ki so ali ostanejo brez stanovanja in imajo nizke dohodke ob izpolnjevanju predpisanih pogojev, lahko Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana dodeli tudi **bivalne enote** kot začasno rešitev za čas trajanja njihovih slabih socialnih razmer. Bivalne enote so prostori, ki se pridobijo z ureditvijo dotrajanih stanovanjskih enot in pomenijo začasno rešitev stanovanjske problematike.

7. KULTURA

Javni zavodi Mestne občine Ljubljana nudijo široko in pestro kulturno ponudbo, ki se jo starejši precej aktivno poslužujejo. To so zlasti likovne razstave, koncerti, gledališke predstave, muzeji, bogata ponudba Mestne knjižnice Ljubljana s svojimi enotami z možnostjo izposoje knjig, uporabe čitalnic, ogledov tematskih razstav, potopisnih predavanj, predstavitev knjižnih novosti ipd. Mnogo starejših je včlanjenih v različna kulturno umetniška, tudi pevska društva.

Da bi kulturno ponudbo približali in olajšali dostop tudi osebam z različnimi oblikami oviranosti, smo v letu 2009 financirali vgradnjo dveh panoramskih dvigal v dveh gledališčih, in sicer v Mestnem gledališču ljubljanskem in Lutkovnem gledališču Ljubljana.

Od meseca decembra 2009 v mestnem kinu **Kinodvor** v dopoldanskih urah poteka abonma **Filmska srečanja ob kavi, abonma za poznejša leta**. Filmski abonma je namenjen aktivni starejši populaciji, projekcijam pa v kavarni sledijo pogovori s filmskimi in drugimi strokovnjaki ob brezplačni kavi oz. čaju. Abonma je bil s strani starejših lepo sprejet in je dobro obiskan.

8. PREVOZI

Javno podjetje Ljubljanski potniški promet si nenehno prizadeva za nadgradnjo ponudbe javnega prevoza za starejše ljudi v mestu. Uvedlo je temeljne spremembe pri obveščanju starejših, med drugim pa skrbi ne le za ustrezno opremljenost vozil za starejše, temveč za vse ljudi s posebnimi potrebami. Dejavnosti Ljubljanskega potniškega prometa, ki so usmerjene v **izboljšanje kakovosti življenja starejših** v Mestni občini Ljubljana, so naslednje:

- na **prikazovalnikih** so umeščena besedila, ki opozarjajo uporabnike naj se oprimejo držal, naj pravočasno pritisnejo tipko stop in s pozivom, naj uporabniki odstopijo sedež starejšim; na prednji, stranski in zadnji strani avtobusa so nameščeni **zunanjí svetlobni prikazovalniki**, ki so primerni zlasti za slabovidne;
- ob uvajanju kartice Urbane je bila na sejmu Narava - zdravje 2009 posebna pozornost namenjena **obveščanju in seznanjanju starejših potnikov s kartico Urbana**;
- v mesecih november in december 2009 so kontrolorji LPP vsako soboto **svetovali starejšim uporabnikom pri zamenjavi starih mesečnih vozovnic za kartico Urbana**;
- vsi novi avtobusi so **nizkopodni** (od vseh 211 avobusov je nizkopodnih že 155), obenem je določena največja dopustna višina vstopa / izstopa za lažje gibanje oseb s posebnimi potrebami; znotraj avtobusov so dopustni le blagi nagibi (nekaj stopinj) pohodne površine, ki ne smejo ovirati potnikov, ki imajo težave pri gibanju; robovi pohodnih površin so posebej označeni; znotraj **Sms Bus Info**

napovedi je vključena kratica, črka **n**, ki napoveduje prihod nizkopodnih avtobusov;

- **odpiralna avtomatika** vrat omogoča potnikom, da si sami odpirajo vrata; pred zapiranjem vrat se oglasi tonski signal, dodatno je za varnost proti morebitnemu priprtju z vrati poskrbljeno s posebnim sistemom;
- v avtobusih so nameščene **kamere** za preventivno preprečevanje vandalizma in nasilja nad vozniki in potniki, ki hkrati služijo spremljanju **varnosti potnikov pri izstopanju**;
- v potniškem prostoru je zadostno število **navpičnih in vodoravnih oprijemnih drogov ter oprijemal na naslonjalih sedežev**, ki omogočajo varen oprijem stoječim potnikom; na vratnih krilih ali v bližini vrat so nameščena **oprijemala**, ki olajšajo vstop oziroma izstop potnikov;
- vozila so opremljena z **ozvočenjem**, ki je povezano z **glasovnim napovednikom postaj** in omogočajo enakomerno slišnost po vsem vozilu ter s prikazovalniki, na katerih se izpišejo ime postajališča, dnevni čas in sporočila za potnike oziroma se na prikazovalniku izpiše približajoča se postaja, glasovni napovednik pa napove ime postaje; sistem, ki vključuje napovednike in prikazovalnike poleg tega dodatno omogoča, da voznik avtobusa na svojo željo s pritiskom na posebno tipko obvesti potnike o pomikanju proti izhodnim vratom in podobno;

Za vse, ki potrebujejo prevoz po območju za pešce starega mestnega jedra, kjer avtobusi Ljubljanskega potniškega prometa ne vozijo več, od 1. decembra 2009 dalje, med 8. in 20. uro, prevoze brezplačno opravljata dve sezonski električni vozili - **Kavalir na klic**.

9. POVZETEK NAJPOMEMBNEJŠIH DOSEŽKOV V OBDOBJU 2006-2009

- ▶ Sprejetje **Strategije razvoja socialnega varstva 2007-2011**, ki vključuje poglavje o strategiji socialnovarstvenih storitev in programov za starejše.
- ▶ Odprtje dveh novih domov za starejše občane s koncesijo: **Center starejših Trnovo** in **Dom starejših občanov Janez Krstnik**.
- ▶ **Izgradnja 60 novih oskrbovanih stanovanj** Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana v sklopu Centra starejših Trnovo.
- ▶ Odprtje **šestih novih dnevnih centrov aktivnosti za starejše**.
- ▶ Izvedba **razpisov** za sofinanciranje programov nevladnih organizacij za starejše.
- ▶ Izgradnja **hiše Hospic za paliativno oskrbo**.
- ▶ Priprave na vzpostavitev **negovalne bolnišnice** (v dogovoru z Ministrstvom za zdravje RS in Univerzitetnim kliničnim centrom).
- ▶ **Širjenje javne službe pomoči družini na domu** in podelitev koncesije za pomoč družini na domu **Zavodu Pristan**.
- ▶ **Povečanje sredstev** na področju socialnega varstva, namenjenih skrbi za starejše v obdobju 2006-2009 za 32%.
- ▶ Izdaja **knjižice Zdravo staranje – izziv za Mestno občino Ljubljana**.
- ▶ Program Svetovne zdravstvene organizacije: »**Ljubljana - zdravo mesto**«, v okviru katerega potekata dva projekta »**Starosti prijazna Ljubljana**« in »**Dostopna Ljubljana**«.
- ▶ Sprejetje dveh sklepov o soglasju k nameri ponudnika za opravljanje storitve **institucionalnega varstva starejših** (DEOS, d.d. in Socialno varstveni zavod Vitadom).
- ▶ Abonma **Filmska srečanja ob kavi**, abonma za poznejša leta v Kinodvoru.
- ▶ **Računalniško opismenjevanje starejših po četrtnih skupnostih** v organizaciji Službe za lokalno samoupravo.
- ▶ **Izvedbeni prostorski načrt Mestne občine Ljubljana**, kjer so opredeljene lokacije, ki so primerne za izgradnjo domov za starejše.

ZAKLJUČEK

Staranje prebivalstva pomeni velik izziv tudi za Mestno občino Ljubljana. Za položaj starejših v družbi je bistvenega pomena, kakšen odnos do te skupine prebivalstva ima širše družbeno okolje. Nedvomno se tudi v Ljubljani spreminja odnos do starejših v pozitivno smer, v smer vse večjega zavedanja vloge starejših tudi v lokalni skupnosti. S širjenjem programov za starejše občanke in občane tako tudi Mestna občina Ljubljana prispeva k zdravemu in aktivnemu staranju.

Vsi se vedno bolj zavedamo, da domovi za starejše občane še zdaleč niso več edina možna socialnovarstvena ponudba v obdobju starosti. Pomoč na domu kot eno od oblik podpore, ki jo v Mestni občini Ljubljana izvajata Zavod za oskrbo na domu Ljubljana in Zavod Pristan, uspešno nadomešča prezgodnji odhod v dom za starejše občane.

S svojimi aktivnostmi želimo prispevati, da bi starejše prebivalke in prebivalci Mestne občine Ljubljana aktivno preživljali obdobje po upokojitvi, obdobje, ko imamo ljudje zopet čas, da se posvetimo stvarjem, ki se jim morda v svoji aktivni dobi, zaradi časovne ali druge stiske, nismo uspeli. Trudimo si pripomoči k temu, da se posameznica ali posameznik ne bi bal/a morda osamljenosti in praznine ali imel/a občutka, da se življenje izteka. Zavedamo se pomembnosti druženja, kulturnega in športnega udejstvovanja, možnosti vključitve v vseživljenjsko učenje, možnosti nudenja in sprejemanja medsebojne pomoči. Ker vemo, da k večjemu vključevanju starejših v razne aktivnosti in dejavnosti, ki se odvijajo v Ljubljani, pripomore tudi dobra ureditev javnega mestnega prometa, ki mora biti dostopen starejšim občankam in občanom, se trudimo tudi v tej smeri. Vsi novi avtobusi so prilagojeni tudi za vožnjo starejših.

V skladu s *Strategijo razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana za obdobje od 2007 do 2011* bo Mestna občina Ljubljana v tem obdobju preko vzpodbujanja programov nevladnih organizacij skušala zagotoviti čim večjo izbiro storitev za starejše, ki bodo omogočale večjo neodvisnost starejših in njihovo vključevanje v družbo - npr. programi zagovorništva, medgeneracijskih skupin in skupin za samopomoč, druženja, izobraževanja, zmanjševanja osamljenosti in izoliranosti, spremstva, nadaljevala bo z računalniškim opismenjevanjem in razvojem kulturne ponudbe po meri starejših. Mestna občina Ljubljana bo še naprej širila mrežo programov dnevnih centrov in podpirala predvsem programe, ki bodo zagotavljali boljšo informiranost starejših o storitvah, pravicah in dejavnostih, ki vplivajo na kakovost življenja v starosti.

V Mestni občini Ljubljana spoštujemo dostojanstvo starejših in stremimo k cilju zagotoviti čim več izbire, različnih možnosti in pravico do odločanja, kje in na kakšen način želi posameznica ali posameznik preživeti in živeti v obdobju staranja.

VIRI:

- Poročila nevladnih organizacij, izbranih na Javnih razpisih za sofinanciranje socialno varstvenih programov, ki izvajajo programe namenjene starejšim.
- Oddelek za zdravje in socialno varstvo, Tilka Klančar, mag. Tanja Skornšek Pleš, mag. Klara Nahtigal, Tanja Hodnik (2008): Strategija razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana od 2007-2011. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana.
- Tilka Klančar, mag. Tanja Skornšek Pleš, Peter Bohinec (2008): Zdravo staranje - izziv za Mestno občino Ljubljana. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana.
- Letna poročila Oddelka za zdravje in socialno varstvo MOL za področje starejših (za leta 2006, 2007, 2008, 2009).
- Prispevki oddelkov in služb MOL: Oddelka za zdravje in socialno varstvo, Službe za lokalno samoupravo, Oddelka za kulturo, Oddelka za urejanje prostora, Javnega stanovanjskega sklada MOL, Službe za razvojne projekte in investicije ter LPP d.d.
- spletna stran Mestne občine Ljubljana: www.ljubljana.si
- Statistični urad RS: www.stat.si
- Strategija varstva starejših do leta 2010 - Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje
prebivalstva:
www.mddsz.gov.si/.../strategija_varstva_starejsih_splet_041006.pdf
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006-2010 (Uradni list RS, št. 39/2006).
- Podatki Skupnosti socialnih zavodov Slovenije.
- <http://www.kinodvor.org/>
- Zabeležka o posvetu »Soočanje z nasiljem nad starejšimi in zlasti starejšimi ženskami: nasilnost, zloraba, zanemarjanje«, 29. april 2009.